

CONSTITUCIONS DELS REGNES HISPÀNICS EN L'ANTIC RÈGIM,
DE VICENT GARCÍA EDO¹

El professor García Edo ha publicat, en commemoració dels vint-i-cinc anys de la Constitució espanyola de 1978, el que l'autor defineix com els «textos constitucionals que van funcionar com a marc jurídic de cadascun dels diferents regnes i senyoriis peninsulars i de Mallorca» abans de la promulgació de la Constitució de Cadis de 1812. I ho ha fet precedint-los d'un breu estudi introductori i a la vegada explicatiu de forma succinta de la realitat de cada un d'aquells regnes.

El mateix García en fa una «Introducció» en què explica els motius que l'han dut a realitzar aquesta edició, on explica el mètode que segueix, etc. Ell mateix exposa que per a aquesta edició de textos utilitza edicions originals dels segles XVI al XVIII, bé que les relaciona amb altres textos i obres diverses. Són textos, doncs, de Castella, els tres senyoriis bascos, Navarra, Aragó, Catalunya, Mallorca i València.

L'obra comença amb un capítol titulat «La secular pluralitat jurídica i política espanyola», en què l'autor se situa en el regne visigot i es refereix en particular al *Liber iudicum* tot afirmant-ne la pervivència en alguns territoris peninsulars després de la conquesta als sarraïns. García assenyala com una manifestació d'aquesta pervivència el fet que fos traduït al castellà per ordre de Ferran III amb el títol de *Fuero juzgo*.

Un altre apartat d'aquest primer capítol es dedica al dret dels musulmans hispànics des del segle VIII fins a l'inici del XVII, quan s'ordena l'expulsió dels moriscos de la Corona d'Aragó, i n'esmenta i en descriu les fonts històriques, la primera de les quals és el llibre sagrat, l'*Alcorà*, i la segona, la *Sunna e Xara*. Precisament en aquest punt García cita un text conegut com el *Llibre de la çuna e xara dels moros*, que regia els musulmans de Sumacàrcer, a València.

I ja situant-nos en la segona meitat del segle VIII, ens traslledem ara a l'inici de la conquesta cristiana després de la invasió musulmana de la Península. L'autor ho descriu de manera clara i succinta explicant com es formen aleshores unes noves monarquies, uns «estats independents regits amb drets propis»; a partir d'aquí es formaria la diversitat jurídica que ha caracteritzat durant segles els territoris peninsulars.

Un segon capítol d'aquesta edició rep el títol d'«Origen dels textos constitucionals peninsulars», i ara l'autor ja en fa un estudi particularitzat, regne a regne. Comença per València, citant el text del *Costum o Fur de València* de 1238,

1. Castelló, Universitat Jaume I, 2003, 276 p.

redactat, com afirma, pel canonge de Barcelona i conegut jurista, Pere Albert. Després es refereix a Aragó, on remet als *Fueros* aprovats a Osca el 1247.

Quant a Navarra, refereix el *Fuero general de Navarra*, redactat en el regnat de Teobald I (1234-1253), obra d'un jurista pràctic que recull lleis o furs generals del regne. De Castella, García insisteix en el *Fuero real* d'Alfons X, concedit com a dret local a diferents localitats, com el veritable ordenament jurídic castellà (i no *Las siete partidas*).

Pel que fa a Catalunya, l'autor remet a la primera compilació de dret general del Principat de 1495. I quant als territoris bascos: de Guipúscoa García al·ludeix al *Cuaderno de Ordenanzas de Hermandad*, redactat segons acord de la Junta de Guetaria de 1397; d'Àlaba cita les *Ordenanzas de Hermandad*, de principis del segle XV, i de Biscaia es refereix al *Fuero de Vizcaya*, sancionat segons l'acord de la Junta General de Biscaia de 1452.

Respecte de Mallorca, tot declarant que és el regne més atípic dels hispànics, l'autor remet a les *Ordinacions y sumari dels privilegis, consuetuts y bons usos del regne de Mallorca*, publicats el 1663.

I encara es fa referència a Portugal, l'altre regne peninsular, del qual s'esmenten les *Ordenações Filipinas*.

Un tercer capítol és el de «La pluralitat assumida i mantinguda», en què García Edo refereix els títols que ostentaven els reis hispànics de fet a partir de Carles I i de Felip I d'Aragó i II de Castella, i en destaca que cada un d'ells segueix constituint un regne diferenciat i amb un dret propi distint del dels altres territoris. Així fins a la Guerra de Successió a la Corona i arran dels decrets de la Nova Planta, que impliquen la desaparició del dret i de les institucions pròpies íntegres quant a València, i almenys de les d'ordre públic a Aragó, Catalunya i Mallorca; en aquests casos, s'imposa el dret i les institucions castellanques. Però Navarra i els territoris bascos mantenen els seus drets.

A continuació, García segueix referint-se al procés compilatori del dret castellà iniciat en temps de Felip II de Castella amb la promulgació de la *Nueva recopilación* i actualitzat el 1805 amb la *Novísima recopilación de las leyes de España*.

En un nou capítol, García Edo presenta «La paraula *constitució* al llarg del temps», tot referint el significat que l'expressió té en cada moment històric. D'origen llatí, *constitució* era el nom que es donava a una disposició legal dictada pel príncep per a resoldre una qüestió particular o general. I això fins que al segle XIX aquest terme expressa ja una llei fonamental que defineix el règim bàsic dels drets i les llibertats dels ciutadans i els poders i institucions de l'organització política (segons transcriu l'autor del diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola).

El cinquè capítol del llibre es refereix pròpiament a les constitucions dels regnes peninsulars. En aquest capítol, l'autor examina el dret general territorial de cada regne, en cerca les fonts i en descriu el contingut normatiu, fins a la fixació dels respectius elements integrants, i desenvolupa i amplia els resums continguts en el capítol segon, seguint el mateix ordre que aquest (fins i tot transcriu els índexs dels textos estudiats).

El sisè capítol es dedica al que García anomena «precedents històrics d'alguns principis constitucionals actuals», en una tasca comparativa de textos i ordenaments a la qual l'autor ja ens té acostumats en diversos estudis sobre els *Furs de València*. Ara se cerquen el que serien precedents fixats en textos hispànics antics respecte de preceptes de la Constitució de 1978; l'autor els estableix respecte d'institucions ben diverses, de vegades potser de manera forçada, per bé que el treball que fa en aquest apartat és de fet un estudi comparatiu entre els diversos textos que abans ja ha citat.

Per acabar, García extreu les seves conclusions en el darrer apartat d'aquest llibre, on després de formular les seves consideracions sobre el moment actual de l'Estat de les autonomies, acaba expressant el que de fet desitja: «que l'Estat de les autonomies derivi cap a una Espanya realment plural».

Sense entrar en aspectes que excedeixen la tasca de qui subscriu aquesta ressenya, bàsicament pel que fa a la formulació d'Espanya que fa l'autor, cal felicitar-lo per aquesta obra, un treball de conjunt i síntesi no gens fàcil però realitzat brillantment pel professor Vicent García Edo. Per això aquest llibre esdevé una obra de gran utilitat no solament per als estudiosos del dret que aquí tenen al seu abast nombroses dades i textos recollits o ressenyats, sinó també per als estudiants, especialment els d'història del dret, que poden extreure'n lliçons de les explicacions i els comentaris que s'hi vessen, tot agraint al seu autor el seu ja habitual llenguatge planer i ben didàctic.

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya